

gegt: „Wie
door mij
wif Prof.

Assen ons
gelukkig niet
overtuiging

etie in de

ij hen, die
en, wil in-
overtuigd

hode.
ie het niet
boek.

s niet vrij
had uitge-
met niet-
tersteld en

partij met
verzuchting
niet over-
denkeren”.

er dat nog
ge navraag
en rechter,

orden, doet
on hebben,
stellen van

akje onfeil-

del zóó ge-
t van som-
egenstelling

onwijing van
er Synode”.

nige vroom-

Gods hier

God zijn
toch zeker
niet maar

penen.
het onaan-
hieroop neer-
toonen, dat

roepen van
vinden dit

roeping der
propageeren.
nagelaten.

spageerd”, en
e roeping der
s, de gevolgen
in een gansch

lting werd de
g voor talloos
in den eigen

ellen, die het
ormannen de
k een wijs ter

zen deze over-
lating; mits men
te hebben af-
d, en al de te-

besluiten ver-
toren van de
al steeds heeft

het Schrift-
chriftgezag te

et met harm-
s was verre in
Dr Geelkerken.

belijdenis van
Evangelies ligt
of. Van het in-

het Schrift-
prediking des
te Assen bli-

niet door de
e heen. Slechts
isch-dogmati-

aar nadrukke-
neembaarheid
de Paradijs-
or de leer des

ing „de meest
r het „geofe-
lt er een rede-
ven loopt, dat
d kan worden,
or de Kerk des
moeten worden
Gods door de
heen.
en de idee van
Woords op de
„dat daar niet
„theologische”

exegese der H. Schrift, maar integendeel het zwaarte-
punt gelegd werd op het horizontaal-menschelijke in
de Schrift. De vrienden van Geelkerken verwijten van
uit hun gezichtshoek menigmaal aan de Synode van
Assen, dat zij den menschelijke factor in de H. Schrift
zoozeer verwaarloosde. Dat zeg ik hem echter in het ge-
heel niet na. Integendeel, het accent ligt bij de Asser
Synode ten eenenmale op het vlak-menschelijke. Het
vragen naar het zintuiglijk-waarneembare, het con-
crete, het strikt-historische, het letterlijke en feitelijke
is schering en inslag. De heilige geschiedenis wordt
door deze passie voor de nuchtere werkelijkheid ont-
wijd. De Asser Synode suggereert een ieder, die hare
bewegingen zorgvuldig gadesloeg, om in het horizontale
recht vooruit te zien: nuchter, concreet, in de wereld
van het zintuiglijk-waarneembare, waar geestelijk blind-
den en door God gegrepen kunnen gaan hand aan
hand. Niets van de bewogenheid, die dringen wil, om
recht naar boven te zien, merk ik op in de Synodale
rapporten. Hun pal staan voor het Schriftgezag bevat
geen opwekking tot ingespannen luisteren naar wat
God zelf, verticaal van uit Zijn heerlijkheid, door de
Paradijs-geschiedenis heen, laat afvloeien tot ons aan
Konings-eischen en Konings-beloften.

De Synode van Assen heeft zich wel moeite gegeven
om te doen vast staan, dat alle bijzonderheden van de
Paradijs-geschiedenis in „strikt-historischen” zin te
verstaan zijn, maar niet, om er van te doorlinden, dat
alles in deze strikt-historische realiteit „op God be-
trokken is” (Junius); daarmede dus aan de grens der
historie komt te staan en daar voor het geloof tegelijk
een geheel andere historie wordt.

De Asser Synode is met al haar dorst naar realiteit,
— mede uit begrijpelijk en rechtmatig verzet tegen
symbolische vervluchting der heilsgeschiedenis; wat
intusschen volstrekt geen neiging bij Dr Geelkerken zelf
bleek — verward geraakt in het profane historie-
begrip, en kwam zóódoende tot gruwelijke overschat-
ting van het vlak-menschelijke in de geschiedenis der
Godsopenbaring.

Maar al heeft nu de kerkvergadering van Assen dat
eene deel van hare roeping verzaakt, dat Junius om-
schreef als het propageeren van de belijdenis van het
Schriftgezag, misschien heeft ze dan toch al hare aan-
dacht des te zorgvuldiger saamgetrokken op dat andere
stuk van hare roeping, en zich ingespannen om de be-
lijdenis van het Schriftgezag onbesmet dóór te geven,
en op die wijze een „vastigheid der waarheid” te zijn
naar het Paulinische woord?

Ook hier moet mijn antwoord ontkennend zijn. De
Asser Synode heeft de leer van het Schriftgezag niet
zuiver doorgegeven. Zij heeft den „troonzetel” van
Gods Waarheid (zoo vertaalde immers Junius dat
woord hedraisma — vastigheid uit 1 Tim. 3: 15?) niet
zuiver en onwrikbaar vastgesteld in haar midden. Een
troonzetel wekt de gedachte van koninklijke fierheid;
ook als eigenschap van hen, die den Heerscher op den
troon trouw willen dienen. Welnu, koninklijke fierheid
was er heel weinig in de houding van de Asser Synode.
Er is in den laatste tijd al herhaaldelijk op gewezen,
dat in de overwegingen, die de Asser Synode van hare
exegesisch-dogmatische Commissie overnam, de vrees
zulk een groote plaats innam. En vrees is weinig kon-
inklijk. Men vreesde te Assen zelfs al voor vijanden
van het Schriftgezag, waar men nog geen spoor of
schaduw van ontdekt had. Men kon nooit weten: het
spook der leervrijheid doemde reeds op in het ver-
schiet. Met een vonnis over Geelkerken diende nu de
troonzetel van Gods Waarheid maar vast gestevigd.

Veel vertrouwen in de toekomst, en wat meer zegt,
in Gods macht, waarmede Hij zorgt voor de autoriteit
van Zijn Woord (Junius), had men blijkbaar niet. Is
hier geen aanleiding tot de vraag, of dan toch de
Roomse zuurdeesem deze kerkvergadering in haren
arbeid heeft beïnvloed, en het gezag der Kerk in de af-
kondiging van een bepaalde exegese hier aangesleept is
om den troon van Gods Waarheid te stutten, alsof het
Gereformeerd Protestantisme niet steeds had beleeden,
dat de H. Schrift om haarzelve alleen, als Woord van
den levenden God, geloofwaardig is?

Eigenlijk moesten wij nog meer citeeren.
Want de akte van beschuldiging is nog niet uit.
Zoo mager Prof. Haitjema's uiteenzetting van de
leer van het Schriftgezag was en van de roeping
der kerk in deze, zoo dik en vet is zijn vonnis
tegen Assen.

Wij stippen aan:
Assen heeft de belijdenis van het Schrift-
gezag aangetast. Het hield zich op met men-
schelijke redeneeringen en onderscheidingen en
huiverde niet bij de gedachte, „dat daardoor mo-
gelijk de noodzakelijkheid van het groote en alleen
krachtige bewijs van den Geest, Die het Woord waar
maakt, vergeeten werd”.

Assen is vastgeraakt in de versterking van de
onderscheiding tusschen historische autoriteit en
normatieve autoriteit en de normatieve autoriteit
kwam bij de historische ten eenenmale in de scha-
duw te staan.

Assen heeft van de Gereformeerde belijdenis der
duidelijkheid van de Schrift een karikatuur
gemaakt. Immers, de klaarlijkheid in de Sy-
nodale Rapporten is er een van „deze wereld”,
„het is de nuchtere, zintuiglijk-waarneembare, fei-
telijke klaarlijkheid, die door wedergeborene
en wereldling beiden kan worden aanschouwd en
gegrepen”. En wat het betoog in de Rapporten
aangaande de Paradijsboomen betreft: „Zulk een
interpretatie van de leer der duidelijkheid van Gods
Woord noem ik rondweg een profane
aantasting van de belijdenis van het
Schriftgezag”.

Assen heeft het begrip „autoriteit” een jamme-
lijke verschuiving doen ondergaan. „De ach-
tergrond van het levend-persoonlijke, van het Ma-
jestateitelijk-Goddelijk Ik, Die menschen kinderen toe-
spreekt, is geheel verbleekt”.

Alzoo spreekt de man „wien de oogen geopend
zijn”.

Hij ontdekt in Assen dwaling na dwaling.
Hij vormt die zonder mededogen.

Hij kiest er de meest krasse termen voor uit.
Men bemerkt wel, dat hier geen vriend van
onze Kerken aan het woord is, of het moest zijn
een vriend, die ons de toonen veilt.

Wij hopen straks aan te toonen, hoe ongemot-
iveerd en onrechtvaardig dit vonnis is.

Tot ons leedwezen zal dit niet kunnen ge-
schieden, zonder de ietwat verbijsterende onkun-
de van Prof. Haitjema op het punt van de Gere-
formeerde belijdenis van het Schriftgezag in het
licht te stellen.

Voor het oogenblik alleen deze opmerking: hoe
gelukkig, dat wij niet behoeven te verschijnen voor
den rechterstoel van Prof. Haitjema, maar voor
den rechterstoel van Christus, die DE Waarheid is.
HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

„Maurits Sabbe en zijn Mei van Vroomheid.”

Diegenen onder onze lezers, die van de nieuwere
Vlaamsche romans houden en in 't bijzonder hen,
die genoten hebben van het fijne boek van Mau-
rits Sabbe: „Een Mei van Vroomheid”, zou ik
in dit artikel willen wijzen op een klein boekje,
dat niet lang geleden verscheen, „Maurits
Sabbe en zijn Mei van Vroomheid” door
Dr A. J. de Jong¹⁾. Lector over boeken is
zeer nuttig, omdat men dan zijn eigen indrukken
toetsen kan aan die van anderen en bovendien
vaak dingen ziet, die men zelf niet had opgemerkt.

Men kent wellicht dezen Brugschen roman van
den Vlaamschen Auteur Sabbe. Meermalen reeds
heb ik in deze rubriek van ons blad er over ge-
sproken, als over een der beste vertegenwoordigers
van de, laat ik ze mogen noemen, folkloristisch
gekleurde boeken der nieuwere Vlaamsche litera-
tuur. Het heeft al de eigenschappen, die daar-
voor kenmerkend zijn en die we gewoonlijk samen-
vatten in het drietal: devotie, naïfeteit, humor. In
de figuren van jonge Free en Bethjie glanst de
devotie, in oude Free en Vrouwe Lowyckx is het
humor-effect op z'n best gegrepen en over het
geheele verhaal ligt de bekoring der naïfeteit.
Daarbij is niet slechts de lokale Vlaamsche kleur
uitnemend weergegeven, maar bovendien het milieu
van de mooie stad van alle Vlaamsche steden, het oude
Brugge met z'n torens en grachten, bijzonder goed
geteekend. Wie in Brugge is geweest en zich de
situatie daar voorstellen kan, leeft bij de lectuur
van dit boek geheel in de werkelijkheid; 't is
daar alles, zooals het hier beschreven staat. En
in het verhaal zelf, de geschiedenis van de schuch-
tere liefde van jonge Free voor Bethjie en de
kostelijke berekeningen van oude Free en Beth-
jie's moeder, vrouwe Lowyckx, die in een huwelijk
der jonge luijes een zeer gelukkige samenvoeging
van elkaars bezit zien en, door de wederzijdsche
aanmoediging van hun kinderen tot het begeerde
doel, ten slotte elkaar vinden en zelf die samen-
voeging tot stand brengen, zijn de „Vlaamsche
mensen”, die Sabbe zoo goed kent, geestig ge-
teekend. Men leze dit mooie boek, dat, in al z'n
eenvoud, tegen vele mode-romans uit kan.

Dr de Jong nu wijdt aan dit verhaal een ver-
klarende studie. Daarbij is het zijn doel, te doen
zien, hoe het boek geïnspireerd is door Sabbe's
liefde voor zijn vaderstad Brugge en hoe deze
grondgedachte overal in den roman tot uiting
komt. Daarom begint Dr de Jong met een beschou-
wing over Brugge, de stad met haar grootsch ver-
leden van machtig Hanze-centrum, haar ondergang
door te groote zelfbewustheid, haar waardevolle
herinneringen in zorgvuldig bewaarde monumen-
ten. Hij teekent Brugge als de stad der mooie
grachten, de stad der mooie torens, de stad der
blanke zwannen, om den lezer van Sabbe's boek
te oriënteren in de sfeer, waarin hij komen zal.

Dan vertelt hij, hoe Maurits Sabbe in Brugge
is opgegroeid en van huis uit zijn stad heeft leeren
liefhebben. Zijn vader, Julius Sabbe, professor aan
het koninklijk Athenaeum te Brugge, was een strij-
der voor Brugge's belang en wijdde zich in woord
en geschrift aan de taak, die op het eind der 19e
eeuw vele vooraanstaande Bruggelingen zich had-
den opgelegd, een mogelijke opbloei der stad
te bevorderen (De wereldoorlog heeft aan dien
arbeid, die reeds een goed eind gevorderd was,
grootte schade gedaan). Bovendien trachtte Prof.
Sabbe, (evenals Gezelle) te verzamelen al wat aan
Vlaamsche folklore onder de menschen nog leefde
en zijn leerlingen, onder wie ook zijn zoon, zette
hij tot dat werk aan. Dit alles deelt Dr de Jong
mee, om te doen verstaan, dat de liefde voor
Brugge den Vlaamschen Auteur in het bloed zit,
een erfenis is, om 't zoo te zeggen, uit zijn onder-
lijk huis.

Vervolgens gaat hij na de ontwikkeling van
Maurits Sabbe zelf, z'n jeugd, z'n letterkundige
vorming, z'n studietijd te Gent, straks z'n leeraar-
schap na volbrachte studie, eindelijk zijn arbeid
als Conservator van het Plantin-Moretus Museum te

Antwerpen. Tekens besluit hij de verschillende
fasen van deze ontwikkeling met verwijzingen
naar Sabbe's verhalen en novellen, die vank her-
inneringen en ervaringen uitbeelden.

Na al deze inleidende beschouwingen komt Dr
de Jong dan in het slotgedeelte van z'n boekje
tot de bespreking van den roman, dien hij be-
handelen wil, „Een Mei van Vroomheid”. En dan
laat hij zien hoe hier werkelijk Brugsch leven wordt
geschilderd en Brugsche menschen worden ten
toonele gevoerd, geheel in overeenstemming met
Sabbe's liefde voor en kennis van zijn mooie stad.
Ten slotte wijdt hij zijn aandacht aan het verhaal
zelf en geeft daarover zijn kritisch oordeel.

Voor mijn gevoel komt het laatste door de wijze
van samenstellen wel wat in 't gedrang. Gaarne
zou ik b.v. de bespreking van de figuur van jonge
Free nader uitgewerkt gezien hebben, die, Dr de
Jong erkent het zelf, het hart van Sabbe gestolen
heeft; en ook kon, dunkt mij, de eigenaardige
tegenstelling tusschen het niet-slagen van jonge
Free en het zoo buitengewoon goed-slagen van
oude Free, een der hoofdzaken van het verhaal,
misschien zelfs wel de kern ervan, veel duidelijker
naar voren zijn gebracht. Blijkbaar echter is het
Dr de Jong vooral te doen geweest, om te doen
verstaan, hoezeer dit boek typeerend is voor den
Auteur, voor Sabbe dus; (daarom verwijst hij
telkens naar diens andere werk, en trekt hij over-
al de parallele lijnen). En in dien opzet is hij
zeer geslaagd. Want al het inleidende, ofschoon
dan misschien wat breed in vergelijking met het
eigenlijk onderwerp, is materiaal, waarmee de
Sabbe van „Een Mei van Vroomheid” is te ver-
klaren. Daarom is dit vlot geschreven boekje een
goede bijdrage tot de kennis omtrent onze nieu-
were Vlaamsche romans en in 't bijzonder een
verdiensteelike introductie tot de lectuur van
Sabbe's werk, dat daarvan een zoo belangrijk deel
is. Wie Sabbe's boeken gelezen heeft verzuime
niet van deze brochure kennis te nemen.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Overlading.

Neen, ik wil dezen keer geen groote klacht aan-
heffen over de overlading, waarover men bij het
onderwijs in onzen tijd zoo graag klaagt. In het
pas bij de Firma Wolters uitgekomen werk van
den heer P. L. van Eck Jr., „Hoe 't vroeger was”,
vind ik eenige merkwaaardige staaltjes in het hoofd-
stuk „18e eeuwse overlading”. 't Is misschien
niet kwaad, daarop eens even de aandacht te
vestigen. In dien tijd was het onderwijs nog niet
zoo algemeen als tegenwoordig en kon men dan
ook niet zoo van een totale overlading spreken,
maar bij die kinderen, die dan den zegen van het
onderwijs mochten genieten, lag het er dan ook
soms dubbel op. Of wat denkt men van de in
bovengenoemd werk omschreven staaltjes?

Voordat Schiller goed kon lezen, begon men al
met hem Latijn en Grieksch te leeren, respectie-
velijk op zijn zesde en zijn zevende levensjaar.
Heel vaak kwam het voor, dat een moeder, die
daar den tijd voor had, haar kind al heel vroeg
de letters leerde, zoodat het op zijn vierde jaar
kon lezen. Zoo moest Wolff op zijn vierde jaar
ook al met schrijven en pianospelen beginnen. Op
zijn zesde jaar moest hij al heel wat Latijn en een
beetje Grieksch en Fransch leeren. Dezelfde Wolff
leerde later zijn dochters gelijktijdig met de moeder-
taal ook Latijn en Grieksch. Een ander leerde zijn
kind op vijf-jarigen leeftijd: Grieksch, aardrijks-
kunde, Fransch, geschiedenis en wat wiskunde. De
zuster van Goethe ging op driejarige leeftijd naar
school, om daar Fransch en stilzitten te leeren.

Men wist niet beter. De ouders pronkten dan
ook graag met de kinderen, die zoo verstandig
konden spreken en denken. Het behoorde volstrekt
niet tot de uitzonderingen, dat men kinderen van
alf jaar in gezelschappen van volwassen menschen
nam, om 'hen te doen bewonderen. Een enkele
zag de dwaasheid daarvan wel in. Campe, een
van de paedagogen der Philantropijnen, vertelt:
„Hier plant een acht- of tien-jarige jongen zich
voor ons, noemt ons een groote bibliotheek van
boeken, die hij al gelezen heeft; praat van dieren
en planten, die in Indië voorkomen; heeft al af-
gerekend met een omvangrijke cursus in aard-
rijkskunde en geschiedenis; spreekt al in verschil-
lende talen; kent de verbuigingen in 't Latijn op
zijn duimpje; rekt als een koopman en verklaart
zijn klassieken met een vaardigheid, die een fat-
soenlijke schoolvoos tot vreugdetranen roeren zou.
Daar vertoont zich een meisje aan ons, van
ongeveer denzelfden leeftijd, dat alle muzenalm-
naken en moderomans gelezen heeft; een hoeveel-
heid sentimentele gedichtjes en dergelijke van
buiten kent en allerliefst kan declameeren; in de
schandalige geschiedenis van de heidensche god-
heden en helden, mythologie geheeten, bijzonder
bedreven is...”

Trouwens, onze 18e eeuwse voorouders zetten
zich al vroeg aan de hogere studie. De beide
Van Haren's gingen, toen ze 14 jaar waren, als
student naar Leiden; Feith promoveerde op 17-
jarigen leeftijd in de rechten; Staring op zijn 20e

¹⁾ No. 1 van de serie „Kijktjes in onze Letteren”, uitg. v. d.
N.V. Uitgeverij Jooit van den Vondel, Amsterdam.

jaar; Bogaers werd advocaat, toen hij 18 jaar was; Da Costa, geboren in 1798, woonde sedert 1811 colleges in oudheid- en letterkunde bij van D. J. v. Lennep; in 1820 promoveerde hij in de rechten, in 1821 in de letteren. C. van Lennep was op 21-jarigen leeftijd doctor in de beide rechten. D. J. v. Lennep kon op zijn 4e jaar lezen, ging op zijn 5e naar een Fransche kostschool, op zijn 11e naar de Latijnsche school, werd op zijn 16e jaar student en promoveerde op zijn 22e tot doctor in de beide rechten.

Men ziet het, onze 18e eeuw was niet erg bang, de kinderhersen te overliden. Integendeel, ze prezen zulke kinderen, moedigden ze aan, geurden er mee. „Ze waren“, zegt J. v. Lennep, „minder bevreesd dan de menschen heden ten dage, het geheugen der kinders, wanneer zij gezond en sterk zijn, te oefenen; maar oordeelden... dat niemand licht vergeet, t geen hij als kind geleerd heeft“.

Ook uit andere voorbeelden blijkt, dat men niet alleen de kinderlijke hersenen aan zware proeven onderwierp, maar dat men ook het kinderlijk gemoed voedsel gaf, waarvan wij nu zouden verklaren, dat het wel wat zwaar was. De vermeerde en de verdiepte kinderkeunissen van onze dagen heeft ook hierin een beteren weg doen inslaan.

Gr.

G. MEIMA.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stemmen.

Naaspel van de Hoeksema-zaak.

In „De Rotterdammer“ lezen wij:

Onze lezers herinneren zich het conflict van enkele jaren geleden in de Chr. Geref. Kerk van Noord-Amerika, waarvan het gevolg is geweest, dat Ds H. Hoeksema, van Grand Rapids, en een paar hem volgende predikanten uit den dienst des Woords ontzet werden wegens hun loochening van het leerstuk der Gemeene Gratie. Ook een Theologisch candidaat sloot zich bij de afgezette predikanten aan.

In de Amerikaansche „Wachter“ van 29 December j.l. treffen we nu het volgende schrijven aan onder het opschrift: „Belijdenis“:

Enkele dingen moeten mij van het hart.

Ik moet bekennen dat ik, nu rijp beraad en gedurige overweging, niet tevreden kan zijn met het standpunt van Ds H. Hoeksema en anderen. Voor mijn bewustzijn zijn er elementen in de Heilige Schrift waarvoor zij geen plaats kunnen vinden, tenminste niet die plaats in hun theologisch systeem die door de Schrift wordt geëischt. Daarom heb ik de begeerte om te belijden, dat ik veel te ver gegaan ben in mijn veroordeeling van de Christelijke Gereformeerde Kerk. Ook wat de besluiten van de Synode van 1924 aangaat, namelijk inzake de Drie Punten. Aangezien ik personen en kerken in het verleden gelasterd heb, daarom hier nu ook publiek belijdenis gedaan en wordt tevens vergeving gezocht.

Voor mijn bewustzijn loopen de beschouwingen van Hoeksema en anderen op niets anders dan doode orthodoxie en filosofisch determinisme uit. Vele „zielkundige“ voorstellingen zijn op zij gezet geworden en ik heb ondervonden, dat dit niet alleen van uit een theoretisch, doch ook uit een praktisch oogpunt waar is.

GREPEN UIT DE SCHRIFT. 1)

I.

Genezing — een ultimatum.

Heere, laat hem ook nog dit jaar, tot dat ik om hem gegraven en met zege zal hebben. Lucas 13:8.

In den geneesmeester Christus toont God Zijn groote liefde, maar ook Zijn uiterste soevereiniteit. De verschijning van den geneesmeester wordt gedragen door Gods wil-tot-het-uiterste, zij is ultimatum. Met ronde woorden heeft Christus zelf het gezegd.

Wij hebben hier het oog op de verhouding van Christus en den Dooper.

Hebt gij er op gelet, dat schijnbaar Johannes de Dooper door Christus verloochend is, juist in Zijn genezingswonderen? De Dooper dreigde: uw hooge boom wordt geveld, uw dorre akker ter verwoesting overgegeven. Het is zeer nabij. Daarna komt de Christus, en — de boom wordt gespaard, de akker bemest; en Israëls zieken worden genezen. Dat is zóó wonderlijk, dat de Dooper zelf in zijn gevangenis met dit contrast tusschen zijn dreigement en Jezus' genezingswonderen niet klaar komen kon.

Maar Jezus zelf komt op om dit raadsel te verklaren. Hij herinnert er aan, dat de Dooper opgetreden is in Judea, de voornaamste provincie, en zijn stem liet dreunen tegen Jeruzalem, de hoofdstad. Nu is Jeruzalem in Gods wijngaard een op-

Het spijt mij, dat ik ooit meegegaan ben en aldus scheurmaker ben geweest. Mijn bede is, dat ook alle betrokken broeders en zusters in de Protesteerende gemeenten mijn voorbeeld zullen volgen, gelijk onderscheidene leden van eigen gemeente reeds gedaan hebben, en keeren weer terug naar de Christelijke Gereformeerde Kerk.

B. J. DANHOEF.

Hull, Ia., 16 December 1923.

Bij de actie van Ds H. Hoeksema sloten zich o.m. aan een predikant Danhof en een Theol. candidaat Danhof. We meenen, dat de schrijver van bovengenoemde „belijdenis“, nu teruggekeerd tot de Chr. Geref. Kerk, de Theologische candidaat is.

Op dit laatste punt kunnen wij ietwat nauwkeuriger inlichting geven.

Er waren in de kerkengroepen van Ds Hoeksema twee predikanten Danhof. De een is Ds H. Danhof van Kalamazoo (Mich.) en de ander Ds B. J. Danhof van Hull (Iowa). De laatste is thans tot de Chr. Geref. Kerk teruggekeerd. Men verwacht, dat hij het grootste deel zijner gemeente achter zich heeft. Een theologisch candidaat van denzelfden naam is reeds sedert geruimen tijd opnieuw tot de Chr. Geref. Kerk overgegaan.

Ofschoon Ds Hoeksema stad en land afreist om proselieten te maken, brokkelt het schisma, waarvan hij de vader is, langzaam, maar zeker af.

Er zijn nieuwe teekenen, welke daarop wijzen. De tijd is echter nog niet gekomen om daaromtrent iets te publiceren.

De Chr. Geref. Kerk behoeft geen spijt te hebben van de kloeke houding, in deze door haar aangenomen.

God is bezig alles ten goede te wenden.

Prof. Dr H. E. Dosker. †

Daareven ontvangen wij „De Hope“, welke het overlijden van Prof. Dosker bericht.

Bij het ter perse gaan van „De Hope“ vernemen we het treurige bericht uit Louisville, Kentucky, dat Dr Henry E. Dosker is overleden in een hospitaal aldaar. Hij moest eene zeer ernstige operatie ondergaan voor een ingewandsziekte. De volgende week hopen we iets meer omtrent het leven en de begrafenis van dezen vooraanstaanden leider op Gereformeerd, Kerkelijk en Theologisch terrein mede te deelen. Dr Dosker was 71 jaar oud toen hij in zijn Heiland ontsiep.

Henry Dosker was een van de intiemste jeugdvrienden van wijlen Prof. Bavinck.

In mijn biografie over mijn voorganger heb ik het een en ander ook omtrent zijn vriend Dosker meegedeeld.

Lang heeft Dosker onzen Bavinck niet overleefd. Waar mijn taak in deze rubriek zich bepaalt tot het doen hooren van „persstemmen“, kan ik hier niet meer over hem mededeelen.

Maar de nadere bijzonderheden door „De Hope“ beloofd, hoop ik onze lezers onder het oog te brengen.

Mohammedaansche Zending.

Wezen wij een vorig maal op de zending, welke door Mormonen onder christenen wordt gedreven,

vallende boom. Val een enkele vijeboom in een voor wijnbouw bestemden akker niet op? Zoo valt Jeruzalem op als Israëls voornaamste stad; de wijngaard, dat is Israël, de vijeboom is Jeruzalem. Maar Jeruzalem heeft van den Dooper moeten hooren, dat God het oordeel over de stad en over haar grooten brengt; want God zoekt vruchten van den vijeboom, maar Hij vindt ze niet. Endrie jaar lang, sedert het begin van het wakkerschuddend werk van den Dooper, stelt die dorre boom den eigenaar van den wijngaard, God, teleur. Daarom moet de boom nu vallen; maar hoor, de wijngaardenier waagt nog een laatste poging. Hij zal nog één jaar bijzondere zorg juist aan dien éénen boom besteden; hij zal hem bemesten en besproeien. Helpt dat, dan kan hij blijven staan. Maar blijven ook dan nog de vruchten weg, dan valt hij — onverbiddelek. En dit voorstel wordt aangenomen: het wordt tot ultimatum verheven. En nu zien we iets verschrikkelijks. Christus komt naar de hoofdstad; en daar geneest en troost en verbindt Hij. Het is heerlijk, maar ook verschrikkelijk. Want het is een ultimatum. Gods stad wordt genezen; de hand, die geneest, moge zacht zijn, het oog van den geneesmeester dreigt en zijn hart broedt over den eeuwig dood van wie hij voor den tijd tot het leven terugroept.

Hier ligt óók de ergernis en de dwaasheid der prediking. Ze is er in de wonden van den Christus, maar ook in de genezing van de menschen, wier kruis de Gekruiste heeft verlicht. De tintelende oogen van eertijds blinden, de vlugge beemen van vroeger verlamden, de blonde kopjes van door Jezus gezegende kinderen, de intimiteiten van Bethesda, — het is alles ultimatum. Ook nu. Ons tijdelijk leven is ieder oogenblik een ultimatum; het is het uiterste bevel, dat het eeuwig leven moet aanvaard worden uit Gods hand om Christus' wil.

thans vragen wij de aandacht voor de zending, welke van de Mohammedanen uitgaat. Daarover schrijft het „Evangelisches Missionsmagazin“. De „Ref. Schweizer“ (ons vorig nummer sprak hij vergissing van „kirchliche“ „Zeitung“ nam het over. Het bepaalt zich tot Amerika als zendingsgebied.

Bijna in ieder land der aarde bevindt zich een Mohammedanenzending met opgeleide zendelingen, die van al het toebehooren der moderne christelijke zendingen voorzien zijn: traktatjes, uitleggingen van den Koran, op de wijze der Bijbelcommentaren, tijdschriften en periodieken, verenigingen, inlichtingenbureaux en onderricht in 't Arabisch voor pasbekeerden. De Islam heeft bemerkt, dat hij als zendingskracht tot nog toe op de huidige christenheid bitter weinig indruk gemaakt heeft.

In Amerika heeft deze beweging niet zulk een belangstelling gaande gemaakt, als haar dragers gehoopt hadden. Mohammedanen hoofdzakelijk uit het nabije Oosten, zijn aan de Amerikaansche kust geland en in de groote handelscentra als New York, Boston, e.a. bracht hun gemeenschappelijk geloof hen samen. Er zullen zich heden 50.000 tot 60.000 Mohammedanen in Amerika bevinden.

De beweging, Amerika voor den Islam te winnen, begon in een voorstad van Detroit. Daar is ook de grootste mohammedaansche kolonie van 't heele land. Een rijk, syrisch Mohammedaan liet een zeer kostbare moskee bouwen, welke inwijding voor de mohammedaansche wereld een groote gebeurtenis was. Na een jaar evenwel bemerkte de mohammedaansche begunstiger dat er eenzijdigheid heerschte: de zending van Indië predikte niet den orthodoxen Islam, waarover de mannen, die aan de spits stonden, ontsticht waren. De deelname aan de godsdienstige oefeningen in de moskee werd steeds minder. Tenslotte bleven nog maar weinigen aan deze zaak trouw en de strijd liep zoo hoog, dat de zending gedwongen was, Chicago vaarwel te zeggen, gesmaad door zijn eigen geloofsgenooten en zonder één enkelen Amerikaan- schen bekeerling, die hem zou hebben kunnen troosten. De moskee werd aan de stedelijke overheid van Detroit verkocht en door deze als hotel gebruikt. Hierop kwamen de tegenstanders weer in verzet met de bewering, dat, wat eens moskee geweest was, moskee blijven moest — en brachten de zaak voor den rechter. De onderhandelingen zijn nu al twee jaren slepende; het gebouw is gesloten en is noch de stad, noch den Mohammedanen van nut.

In Chicago werd een huis in een moskee veranderd. Vandaar gaat somtijds de opwekking tot gebed uit door middel van een fonograaf. Succes hadden ze alleen onder de zwarten. Men schat het aantal negers, dat tot den Islam is overgegaan, op ongeveer 900.

Een onderwerp, dat met de invoering van den Islam aan de orde zou komen en bij de negers onmiddellijk weerklank zou vinden, is de gelijktelling der rassen. De „Moslem Sunrise“ schreef in Januari 1924: „Een vereniging werd opgericht ter bevordering van islamietische broederschap onder de pasbekeerden. De leden moeten elkaar wekelijks of om de 14 dagen bij één van hen ontmoeten, om elkaar wederzijds nader te leeren kennen. Voor de eerste maal in hun leven zullen zij ervaren, wat mohammedaansche broederschap beteekent. In de christenheid werd deze geest door politieke belangen vernietigd, ofschoon iedere godsdienstige voorman ernaar streefde, den geest der broederschap in te voeren. Hij is in de christelijke landen geheel verdwenen — een bewijs, dat de dagen voorbij zijn, waarin het Christendom te gebruiken was.“

II.

Het ultimatum — de uiterste, wjl de eerste wil.

En de Heere stelde een teeken aan Kain, opdat hem niet versloeg al wie hem vond. Genesis 4:15.

Wij hebben het nu gezien: Gods genezing is Zijn ultimatum. Laat ons nu heel voorzichtig zijn en Gods hoogheid niet beleedigen. Want wat is gevaarlijker, dan te zeggen, dat God een Geneesmeester is en tegelijk een Krijgsman, die zich ten oorlog wapent, als men dien God zich op menschelijke wijze voorstelt? Als een aardsch koning den vrede voor het laatst aanbiedt, maar tegelijkertijd zich voorbereidt op den oorlog, dan is die koning het toppunt van onzekerheid; hij doet zijn aanbod wel, maar twijfelt zelf, of het wel wordt aangenomen. Wat is dat voor een God, die dezen koning gelijk zou zijn en van zijn eigen woorden en hun uitwerking niet gansch verzekerd is? En wederom: een aardsch koning, die een ultimatum stelt aan een anderen vorst, met wien hij welhaast zal oorlog, hij spreekt wel hooge woorden op hoogen toon, maar is hij niet een zwakkeling? Laat hem tienmaal een voorstel hebben gedaan; negen maal zonder ultimatum, en de tiende maal met de boodschap: dit voorstel is nu het uiterste; het is nu oorlog of vrede, — welnu, dan komt die tiende eisch, het ultimatum, na een negenvoudige nederlaag. Negentien maal kreeg hij niet wat hij wilde; en den tienden keer hakt hij den knoop door, maar hij heeft hem niet ontward; en de overwinning is nog onzeker. Een menschelijk ultimatum is sterk van toon, maar zwak van wezen. Wat is mijn God, als ook Hij Zijn ultimatum stelt, na zoo veel nederlagen? Bij een menschelijk ultimatum heeft niet degene, die het stelt, de geschiedenis gemaakt, — maar hij, die de eerste eischen weigerde in te willigen. Als wij zóó van God moeten denken, dan zijn wij ellendig;

1) Overwachte bereikte mij het bericht, dat de Breen door ongesteldheid verhinderd is, het verzoeken van Voetius te geven. In korten tijd hoop ik te vervolgen. Mijn reeks over Satan (die in de rubr. Pop. Wet, Schetsen staat) kan ik dus nog niet vervolgen, omdat het voor die enkele keeren niet mogelijk zou zijn zonder den samenhang te breken. Daarom is voor dit intermezzo de toevoeging genomen tot enkele „grepen uit de Schrift“, die betrekkelijk los van elkaar staan en kunnen afgebroken worden, zoodra dr Breen weer op het oppel komt. K. S.

Oc
een
kar
even
heeft
Ez
kers
hans
matie
houd
St. U
in C
waar
wegen
den;
trots

In de
blijven
in de k
vervolg
Aller
van Oo
Kbl.", t
delende
tegen a
gingsvo

Am
ook I
pend
Ds B
voors
weer
Wa
het o
hem
griev
Hier

Ma
Brass
van J
dat h
van d

Ds H
slotsom

Als
van I
Dat v
klarim
maar
beslis
Dat
die t
twijfel
En dr

De
genon
hierto
lijk w
deren
voeg

want d
geschie
Stil
timat
genezen
Kain ge
Beest.
levensb
onttrok
schen;
het Bee
eerste v
duw va
het ein
Want G
het kw
is God
kan ste
die God
En doe
zijn ra
den tw
zoo ga
matu
eerste
dig, o
ander
ze nie
doch
voor l

Onde
bepaald
een toe
slag, en
volgen"
met den